

# ŠTRIGARIJI OD KASTAFSKEH BESED. O ČAKAVŠTINI U POEZIJI ĐURĐE GRUJIČIĆ<sup>1</sup>

---

IVANA NEŽIĆ

ROBERTA ŠPOLJARIĆ

---

Josipa Lenca Spodolčeva 1 B, HR – 51000 Rijeka  
ivana.nezicka@gmail.com

Šetalište Pazinske gimnazije 6, HR – 52000 Pazin  
spoljaric.roberta@gmail.com

---

UDK: 821.163.42'282 Grujičić, Đ.

Izvorni znanstveni članak

Primljen: 30. 7. 2020.

Prihvaćen: 5. 10. 2021.

Kastavski govori već više od stotinu godina intenzivno privlače pažnju mnogobrojnih domaćih i inozemnih slavista. Premda su se jezikoslovci ponajviše bavili akcenatskim osobitostima toga tipa govora jer je riječ o najstarijem naglasnom sustavu zabilježenu na čakavskome terenu, neki su dijalektolozi svoju pažnju usmjeravali i na književno stvaralaštvo pisano kastavskom čakavštinom, uspoređujući izričaj pojedinih autora s podacima dobivenima terenskim istraživanjima. U ovome se radu donosi pregled i analiza fonoloških i morfoloških jezičnih značajki potvrđenih u dvjema pjesničkim zbirkama Đurđe Grujičić pisanima čakavskim idiomom, *Jubav od furešta* i *Dih*. Cilj je istraživanja dokazivanje pripadnosti jezika kojim se ta autorica u navedenim zbirkama služi kastavskom tipu govora, pri čemu je primijenjena metodologija temeljena na dijalektološkoj teoriji razlikovnosti, a koja obuhvaća jezične značajke triju hijerarhijskih rangova (alijetete, alteritete te arealne i/ili lokalne značajke) potvrđene u ekavskim čakavskim sustavima. Iako kastavska čakavština nije materinski govor Đurđe Grujičić, rezultati istraživanja pokazuju da se ona u dvjema analiziranim dijalektalnim zbirkama dosljedno služi autentičnim, izvornim oblikom toga idioma.

## KLJUČNE RIJEČI

čakavsko narječje, ekavski dijalekt, sjeveroistočni istarski poddijalekt, kastavski govori, Đurđa Grujičić

<sup>1</sup> Ovaj je rad nastao dopunom i doradom završnoga rada *Štrigariji od kastafskeh besed. Analiza čakavštine u zbirci Jubav od furešta Đurđe Grujičić* koji je 2018. napisala Roberta Špoljarić, tada studentica treće godine Preddiplomskoga jednopredmetnog studija hrvatskoga jezika i književnosti pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Rijeci, pod mentorstvom Ivane Nežić.

## 1. Uvod

Kastavski govori pripadaju sjeveroistočnomu istarskom poddijalektu ekavskoga čakavskog dijalekta (Vranić 2005: 37, 325; Drpić 2006: 75; Lisac 2009: 73). Riječ je o govorima koji su bili i jesu predmetom interesa i istraživanja mnogih domaćih i inozemnih slavista, a najveću je pažnju taj tip govora privukao ponajprije svojim naglasnim sustavom koji je najstariji zabilježen na čakavskome terenu i velikim je dijelom podudaran s (kasnom) praslavenskom akcentuacijom, stoga su prozodijski podatci iz tih govora riznica jezičnoga blaga pogodnoga za rekonstrukciju najstarije slavenske akcentuacije. Jezikoslovna su istraživanja kastavskih govora započela već u prvim desetljećima 20. stoljeća, a opis i podatci o njihovim u prvome redu akcentatskim osobitostima do današnjih se dana citiraju u svim najvažnijim studijama o slavenskoj akcentologiji. Tijekom cijeloga 20. stoljeća, kao i u 21. stoljeću, dijalektolozi su kastavskim govorima neprestano navraćali i njima se vraćali: ti su govori bili u fokusu većega broja znanstvenih istraživanja i neki su njihovi segmenti predstavljeni u mnogim znanstvenim radovima i studijama.<sup>2</sup>

Osim što su se njima intenzivno bavili jezikoslovci, kastavski su govori bili i sredstvo kojim su se u svojem stvaralaštvu služili mnogi pisci i pjesnici. Upravo je kastavskom čakavštinom pisan čakavski opus Vladimira Nazora, jednoga od bardova hrvatske dijalektalne poezije (Moguš 1977b: 15). Nazorovim je stopama kasnije nastavio nemali broj autora, a uratci pisani tim tipom čakavštine pobudili su i interes dijalektologa koji su izučavali njihov jezik i znanstvenim ga instrumentarijem uspoređivali s podacima dobivenima vlastitim ili tuđim terenskim istraživanjima. Tako je Milan Moguš pisao o čakavštini u poeziji Vladimira Nazora (Moguš 1977b) i u etnomonografiji Ive Jardasa *Kastavština* (Moguš 1994), Iva Lukežić raščlanila je čakavštinu koju je Matko Laginja inkorporirao u svoja djela *Basne* i *Šilo za ognjilo* (Lukežić 1996/1997), Diana Stolac provela je leksikološku analizu već spomenute Jardasove *Kastavštine* (Stolac 1997), Jasna Gržinić i Arijana Stanić analizirale su izričaj Franje Matetića u njegovu romanu *Zvoneća svojni* (Gržinić i Stanić 2010), a Silvana Vranić istražila je jezik teksta *Naš stari grad* Josipa Jurinčića (Vranić 2017).<sup>3</sup>

<sup>2</sup> Iscrpan prikaz svih istraživanja kastavskih govora od 1912. do 2018. godine v. u Eterović 2019.

<sup>3</sup> Detaljnije o svim tim radovima v. i u Eterović 2019: 46–48, 84–86.

## 2. O ČAKAVŠTINI U POEZIJI ĐURĐE GRUJIČIĆ

### 2.1. O ŽIVOTU I STVARALAŠTVU ĐURĐE GRUJIČIĆ

Đurđa Grujičić rođena je 1952. u Rijeci, a u tome je gradu odrasla, školovala se i zasnivala obitelj. Od 1978. živi u Jardasima na Kastavštini, a od iste godine pa sve do umirovljenja radila je kao odgajateljica u kastavskome Dječjem vrtiću *Vladimir Nazor* gdje je osnovala čakavsku vrtićku skupinu *Tić*. Svojim svakodnevnim i književnim radom neumorno njeguje *domaću besedu* i sudjeluje u raznim aktivnostima koje potiču očuvanje kulturne baštine i tradicije.

Đurđa Grujičić literarnim se radom započela baviti još u osnovnoj školi, a prva njezina samostalna pjesnička zbirka *Jubav od furešta* pisana kastavskom čakavštinom objavljena je 1993. godine. Godinu dana kasnije tiskana je njezina prva prozna knjiga, kraći roman *Gospođi plemenitoj* koji je nastao na njezinoj materinskoj podvelebitskoj štokavskoj ikavici. Na hrvatskome standardnom jeziku napisala je i objavila prozno-poetske dnevničke zapise *Oporučujem* (1996.) i roman *Marioneta na godišnjem odmoru* (1997.), a 2018. tiskana joj je još jedna poetska zbirka pisana čakavštinom naslovljena *Dih*. Zahvaljujući njezinu angažmanu, 2001. objavljena je slikovnica *Moj Kastav* u kojoj su autori ilustracija i tekstova na kastavskoj čakavštini polaznici Dječjega vrtića *Vladimir Nazor*. Na istome je idiomu Đurđa Grujičić priredila i zbirku pjesama za djecu *Njazlo* (2004.), a autorica je i zbirke *100% ljubav* (2011.) koja sadržava njezine pjesme za djecu pisane hrvatskim standardnim jezikom. Proznim i poetskim prilogima zastupljena je u zajedničkim zbirkama *Pul Matetićeve ognjišća* (1994.), *Judi i užanci* (1999.), *Kada vruja zavruja* (2012.), *Mlekarice* (2013.), *Seljanski susreti* (2013.).

Đurđa Grujičić idejna je začetnica i jedna od organizatorica projekta, odnosno čakavske večeri nazvane *Mantinjada Zagrebu* koja je održana 2013. i 2014. (glavni je organizator tih događaja bila Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov"). Dio je njezinih pjesničkih uradaka uglazbljen<sup>4</sup>, a neke su od tih skladbi i nagrađivane. Primjerice, 2017. na festivalu Melodije Istre i Kvarnera nagradu za najbolji tekst dobila je pjesma *Daž*, u izvedbi Klapa *Kastav*, za koju je Đurđa Grujičić napisala stihove, a ta je skladba dobila i nagradu *Beseda* koju *Novi list* dodjeljuje pjesmama koje cjelokupnim izričajem

<sup>4</sup> Na festivalu *Čansonfest* 2006. Ženska klapa *Kastav* izvela je uglazbljenu pjesmu Đurđe Grujičić *Gospodin od onora*. Na istome je festivalu 2013. Karin Kuljanić nastupila sa skladbom *Va škabeline* za koju je Đurđa Grujičić napisala glazbu i stihove. Suradnja tih dviju autorica nastavlja se na novome nosaču zvuka koji priprema Karin Kuljanić, a na kojemu će se naći uglazbljena pjesma *Dih* te još jedna pjesma Đurđe Grujičić pisana hrvatskim standardnim jezikom.

Đurđa Grujičić autorica je stihova i suautorica glazbe skladbe *Imet češ anjela* koju izvodi Klapa *Kastav* te pjesme posvećene dobrovoljnim darivateljima krvi, njihove svojevrsne himne *Hvala vam*, koju izvodi vokalna skupina Yamas.

(tekstom, glazbom i interpretacijom) najbolje promoviraju primorski kraj i njegovu tradiciju<sup>5</sup>. Preko dva desetljeća Đurđa Grujičić aktivna je članica riječkih ogranka Društva hrvatskih književnika i Matice hrvatske te Katedre čakavskih pjesnika Ustanove “Ivan Matetić Ronjgov”. Godine 2011. dobila je nagradu Grada Kastva za svoj ukupni pedagoški rad s djecom predškolske dobi te za dugogodišnje zalaganje i ustrajni angažman na očuvanju zavičajne kulturne baštine.<sup>6</sup>

Materinski idiom Đurđe Grujičić podvelebitska je štokavska ikavica – njezini su se roditelji iz Klade u podvelebitskome primorju nakon Drugoga svjetskog rata doselili u Rijeku. Ta spisateljica za sebe kaže da je “najprej furešta, pokle naturalizirana Kastafka, pak najzad jena od onih ka i misli i reče da j’ naša” (Sušanjan Kapićeva 2015). Dolaskom na Kastavštinu slušala je, zavoljela, učila i izvrsno naučila tamošnju *domaću besedu* koja joj je otada nepresušna inspiracija: “A čakavski zajik, ta beseda, me je fascinirala. Kako bi se to reklo? Hitila oba tla. Obatajila?! Nju se ne more samo tako zgovoriti. Mora se ju z rojenjen od domi reditat, al steć. Ja san ju stekla. I jenako bin se za nju potukla...” (Sušanjan Kapićeva 2015).

Prva pjesnička zbirka Đurđe Grujičić *Jubav od furešta* dočeka je s velikim oduševljenjem i bila je obasuta komplimentima publike i književne kritike: “pozdravimo ovu zbirku ubrzanim otkucajima našeg srca, stiskom ruke i rukovetom dobrih želja da gospođu Grujičić ponovno susretnemo u nizu stihova koji će otkrivati nove čari, zbilje i istine života, crčki, dažji, u ljepoti čakavštine. Neka ponovno, va febre, kanta, sope, srećna crči” (Kabalin 1993: 10). Objavivši svoju drugu poetsku zbirku pisanu čakavštinom *Dih*, ta se autorica nedvojbeno potvrdila “kao suverena gospodarica svog novog jezika” koja je pokazala domaćim, autohtonim govornicima koje sve mogućnosti pruža njihov *domaći zajik* (Kukurin 2018: 94). Čakavsku poeziju Đurđe Grujičić od samih početaka karakterizira “velik odmak od naših domaćih, uobičajenih nostalgičnih zavičajnih zapisa, tipa *nonića* i *nonica*, *zidića* i *kantunića*” (Kukurin 2018: 93). Njezin je čakavski izričaj opisan kao “bogat, živ, lepršav, narodni, lijep pa lijep” (Kabalin 1993: 7), u kojemu “u svim varijacijama, muzika jezika čakavskog zvoni posvuda” (Kabalin 1993: 8), a opet, “ni u jednom stihu nije upala u zamku banalnosti” (Kukurin 2018: 93–94).

## 2. 2. CILJ I METODOLOGIJA RADA

U ovome se radu donosi pregled i analiza fonoloških i morfoloških jezičnih značajki potvrđenih u dvjema pjesničkim zbirkama Đurđe Grujičić pisanima čakavštinom,

<sup>5</sup> Tu su nagradu na MIK-u 2017. dobile dvije skladbe: *Daž* i *Pirovjanska*; v. Marmilić 2017.

<sup>6</sup> V. *Nagrade Grada Kastva* 2011: 14–15.

*Jubav od furešta* i *Dih*. Cilj je istraživanja potvrđivanje podudarnosti idioma kojim se ta spisateljica služi s kastavskom čakavštinom, pri čemu će biti primijenjena metodologija temeljena na dijalektološkoj teoriji razlikovnosti. U hrvatskoj dijalektologiji pojam jezične razlikovnosti obuhvaća kriterije različitoga hijerarhijskog ranga koji su se razvili “samo u određenu sustavu ranga narječja ili dijalekta, ili u određenu arealu, skupini organskih govora, pojedinome organskom idiomu” (Lukežić 1998: 13). Slijedeći tu metodologiju, u ovome su radu ekscerpirani primjeri iz dviju zbirki Đurđe Grujičić, a u njima potvrđene jezične značajke klasificirane su prema sljedećim hijerarhijskim rangovima<sup>7</sup>: kao alijeteti, kao alteriteti, ili kao sjeverozapadne čakavske jezične značajke<sup>8</sup>.

### 2.3. OPĆEČAKAVSKE JEZIČNE ZNAČAJKE NAJVIŠEGA RAZLIKOVNOG RANGA

Oznaka je najvišega razlikovnog ranga za čakavštinu upitno-odnosna zamjenica za ‘neživo’ *ča*, prema kojoj je to narječje dobilo i svoje ime (Moguš 1977a: 20)<sup>9</sup>. U zbirkama Đurđe Grujičić *Jubav od furešta* i *Dih* ta je zamjenica potvrđena u značenju i funkciji upitne i odnosne zamjenice (*Čā išće*, / *kāmo gre?* (JF)<sup>10</sup>; *A dūšā, pūna*

<sup>7</sup> Alijetet je uobičajeni naziv za najveću jezičnu posebnost koja je obilježje samo jednoga narječja kao lingvističkoga sustava i pripada hijerarhijski najvišemu rangu (termin je, na temelju definicija Žarka Muljačića, uveo Milan Moguš; usp. Moguš 1977a: 20). Alijetet je “čista drugost”, odnosno “drugost od više njih” (Moguš 1977a: 20), to je “unikatni jezični znak” (Lukežić 1998: 13) koji obilježava određeni sustav ranga narječja. Alteriteti su pak značajke koje nisu svojstvene samo jednomu narječju već i nekomu od ostalih jezičnih sustava ili njegovim dijelovima; one nisu povezane s određenim sustavom “nego su nazočne u mnogima, ali ne i svima” (Lukežić 1998: 13), a nazivaju se još i “drugosti od dvojice” (Moguš 1977a: 20). Budući da se alijetetima i alteritetima ne iscrpljuje razlikovnost unutar istoga jezika, Iva Lukežić uspostavlja kriterije još nižega ranga: arealne i lokalne jezične razlikovnosti. Ta dva tipa razlikovnosti pomoćni su kriteriji jer predstavljaju “razlikovne činjenice u organskim idiomima koje odaju pripadnost govorima u određenom geografskome, povijesnome i kulturnome arealu, te razlikovnosti svojstvene određenoj skupini govora ili samo određenu mjesnomu govoru” (Lukežić 1998: 14).

<sup>8</sup> Te su značajke specifične za “sjeverozapadni čakavski prostorno-jezični kompleks na prostoru hrvatske Istre i Kvarnera (na obali zaključno do Povila južno od Novoga Vinodolskoga i u zaobalju Ledenica, te na otocima Cresu, sjevernome dijelu Lošinja i istočnome dijelu Krka)” (Lukežić 2012: 228), odnosno riječ je o značajkama autohtonih starosjedačkih govora sjeverozapadnoga čakavskog areala (Lukežić 1998: 97–98).

<sup>9</sup> Zamjenica *ča* lingvistički je reprezentant čakavskoga narječja (Lukežić 1998: 15), a njezino se postojanje najčešće uzimalo kao prvi čakavski kriterij, odnosno najviša vrijednost pri određivanju pripadnosti određena govora čakavskom narječju (Moguš 1977a: 20; Lukežić 1998: 15). O potvrđama različitih oblika zamjenice *ča* u kastavskim govorima v. u Moguš 1994: XX; Drpić 2006: 83; Vranić 2017: 243.

<sup>10</sup> U tekstu će se u zagradama iza pojedinih primjera navoditi kratice kao uputnice na izvor iz kojega su preuzete. Rabbit će se sljedeće kratice za primjere ekscerpirane iz pojedine zbirke: JF = *Jubav od furešta*; D = *Dih*, a za primjera potvrđenih u objema zbirkama neće se navoditi kratice.

*dobregà i nevajàtega sèmena, mòra zìbrat čà i kadà će pòsèt* (D); *Za Bòga dobrèga, čà j' ovo?* (D); *Bolì ju tùja nevòja i od srca dāvā sè čà mòre...* (D); *Màt, otarì pòt od brìgi čà ju upìraš za mojèn kòrākōn...* (D); *Ma, nì tèga dīha čà ga ìmā mōj zāvičāj* (D); *Čà ti křf-bevānda / jubāv ne poznā.* (JF); *Ma, čà nì tō čūdno...* (D)). Zabilježeni su oblici upitne i odnosne zamjenice *čigov* 'čiji' (*Čigōv si smēh?* (JF); *Čigōv je mūž pijān škūcal.* / *Kī j, z čigōve kūci i kadā pasāl.* (JF)), neodređene zamjenice *nečigov* 'nečiji' (*Na pūt mōj, podzīmē je zašušnjālo cekīni vējā, položīlo žajice, želūd i nēčigōv klobūk* (D)), *ničigov* 'ničiji' (*A jā, / kod rāvan nīčigova...* (JF)) i *sačigov* 'svačiji' (*Aš, onā j takōva: sāčigova.* (D)). Ovjerene su i neodređene zamjenice *niš* (*Kad nīš ne tēndīš, hōdi ča!* (JF); *I nīš jū nī moglō pomūtīt.* (JF); *i nīš nī nōvega va srce* (D); *š nīn mi je i nīš bīlo lēpo* (D); *nīš se nī zgūbīlo, kot da još durā* (D)); *neš* (*Nēš me žerē.* (D)) i *čagod* (*Jē kadē kakōva gramātika, prāvopis, rječnik, mā čagōd za pomōč se...* (D)). Potvrđena je i uporaba priloga *zāč* (*Zāč si va Kastāv dēlat prišlā?* (JF); *Ōnda bi dōma šlā, kī znā zāč?* (JF); *zāč me va svōj plēvėl neotējūc gojīš* (D); *Sād me pītā zāč se jādīn* (D)). Sustavno se rabi veznik *aš* 'jer': *Aš će mi, jūtra, nōvi kupīt.* (JF); *Aš ti, va tēn libre, / šenāc ČĀ' pāčī* (JF); *Prōkjēta mu bodīna ne bilā, aš / ōnput mi ānjeli sopū.* (D); *Ma, čà nì tō čūdno aš je lāhko vīdet / da smo īstu hrānū dobīli va pijāt.* (D).

Jezična je individualnost čakavskoga narječja tzv. tendencija jake vokalnosti koja se ponajprije manifestira u nepreventivnoj vokalizaciji slaboga poluglasa (Moguš 1977a: 20; Lukežić 1998: 24)<sup>11</sup>. U analiziranoj se gradi ta značajka ovjerava:

– u uporabi prijedloga *va*: *Va mojèn žēpe čūvān / kolōri za tebē.* (JF); *Va tvojen pijānstve / pijāna san i jā.* (JF); *Da će dēlat va Vrtīce.* (JF); *Škūro j va dūše.* (JF); *Čovēk je pūtnīk va svojen vrēmene.* (D); *Māterino ognjīšće je / va mřzlēn zāspālo.* (D); *Va mojèn špārnikē bīvajū cekīni* (D); *Dāž / kāpje / va / padēlu, / vėlū.* itd. (uz

<sup>11</sup> Pod tim je nazivom u literaturi poznata čakavska preinaka "slabih" fonema šva u puni vokal (usp. Lukežić 1998: 24–29; Vranić 2002: 42; Vranić 2005: 169; Lisac 2009: 18 itd.). U čakavskim su govorima preinake tzv. "slaboga" fonema šva u puni vokal bile širega zahvata nego u preostalim dvama narječjima hrvatskoga jezika (Lukežić 2012: 226).

O podrijetlu poluglasa, odnosno zapadnojužnoslavenskoga fonema \*ə i njegovu odrazu u hrvatskim narječjima više v. u Lukežić 2012: 137–142. O njegovu razvoju u ekavskim čakavskim govorima v. u Vranić 2005: 169–176, a o situaciji u kastavskoj čakavštini v. u Moguš 1977b: 117; Moguš 1994: XX; Vranić 2005: 171; Drpić 2006: 81, 83; Vranić 2017: 244.

U ovome se radu slijedi periodizacija povijesti hrvatskih organskih idioma predstavljena u knjizi *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 1. Fonologija* Ive Lukežić (Lukežić 2012) te se u skladu s time rabe i termini *općeslavenski* i *zapadnojužnoslavenski* pri imenovanju određenih jezičnih jedinica koje su pripadale tim sustavima (kao što su, primjerice, fonem šva, jat, nazalni vokali i sl.).

Uz nepreventivnu punu vokalizaciju slaboga poluglasa u čakavsku se tendenciju jake vokalnosti ubrajaju još i povećan broj vokala (ovjera vokala zatvorene i otvorene artikulacije kojima se proširuje osnovni peterovokalni inventar), diftongacije te pojava popratnih vokala uz samoglasne sonante *r* i *l* (Moguš 1977a: 23–34), no nijedna od tih značajki nije ovjerena u ovome istraživanju.

nekoliko primjera s prijedlogom *v*: *I z kôži-pržunà v âjēr bežī*. (JF); *V Rekē, govōre, tu pār lēt bīvā*. (JF); *Mā, tī si mūnjena i hōdi v rīt!* (JF); *Zāč se v ovēn krāje mālō ne fermā?* (JF); *kadē se v ârije bušūjū mōre, kāmīk i gorā*. (D); *v ōče pōgledāj mojē*. (D); *Zāto mi v ōčījah bīvā*. (D); ...*pak plaščānicu jālōve žūrnādi, šēnčīvu od jāda, reditāla i v rēbār pṛtila...* (D))<sup>12</sup>;

– u dosljednoj uporabi priloga *kadē* ‘gdje’: *Mā, nī domāća, / kadē sē j’ rodīla?* (JF); *Tū, kadē mi mīsāl / rastāčē kṛf tēplu* (JF); *I tū, kadē rūki / jūbē kāmīk gṛdī* (JF); *Jedān dān sān ju zapejāla sēmo kadē je postāla otrōk*. (D); *pak sān krēnūla po svēte iskāt / nōvo mēsto kadē cū ostāt* (D); *Ma, nī tēga nēba kadē lēpše zvēzdī blešcē* (D); *Kadē si?*;

- u uporabi priloga *vavek* i njegovih tvorenica: *vāvēk, zāvavēk* (D), *zavīnovēk* (D);
- u oblicima zamjenice ‘ja’: *manē* GD, *mānūn* I (JF);
- u osnovama nekih imenica: *māše* L jd. (JF), *māši* G jd. (JF), *māšu* A jd. (D); *pāsi* G mn. (D); *Vāzmica* (D);
- u oblicima glagola *zet* i *važgat*: *zāme* 3. l. jd. prez. (JF); *važgālo* pr. r. s. jd. (JF), *vāžganega* G jd. m. (D), *važgāt* (D).

Alijetetna je čakavska značajka dvojaka zamjena prednjega nazalnog samoglasnika \**ę*, vokalima *a* i *e*, ovisno o njegovoj fonološkoj okolini<sup>13</sup>. U poeziji Đurđe Grujičić odraz \**ę* > *a* iza palatala potvrđen je u oblicima leksema *zajik* (u kojemu je naknadno provedena i metateza): *zajīk* (D), *zajīka* G jd., *zajīke* L jd. (D). U svim je ostalim primjerima \**ę* zamijenjen s *e* (npr. *īme* (D), *īmene* L jd. (D), *sēme, sēmēna* G jd. (JF)), a tako je i u onim pozicijama u kojima je u nekim drugim čakavskim govorima moglo doći do zamjene \**ę* s *a* (npr. *zāčeta* N jd. ž. (JF), *žējna* (JF) / *žējna* (D) N jd. ž., *ožēt*

<sup>12</sup> U čakavskim se govorima prijedlog *v* pojavljuje kao položajna inačica prijedloga *va* ispred riječi koje započinju vokalom, ali te položajne inačice mogu imati i relativno slobodnu distribuciju, neovisnu o glasu kojim započinje sljedeća riječ (Lukežić 1998: 25–26). U ranijim je istraživanjima sjeveroistočnih istarskih govora utvrđeno da uporaba likova *va* i *v* ovisi o inicijalnome fonemu sljedeće riječi: *v* se najčešće ovjerava ispred vokala ili glasa *r* (Vranić 2005: 255), a to potvrđuju i gore navedeni primjeri. Budući da se ta jezična značajka pojavljuje, kako je već istaknuto, u sjeveroistočnim istarskim govorima, ali i u trsatsko-bakarskim govorima s crikveničkim idiomom, ona bi se mogla ubrojiti i među arealne značajke. U novijoj se pak literaturi preinake prijedloga i prefiksa \**və* > *va/v* pripisuju opće-čakavskim inovacijama koje imaju širi opseg u sjeverozapadnome čakavskom kompleksu (Lukežić 2012: 229).

<sup>13</sup> O podrijetlu i razvoju prednjega nazalnog vokala \**ę* u sustavima hrvatskoga jezika v. u Moguš 1977a: 35; Lukežić 1998: 30–32; Vranić 2002: 43–44; Vranić 2005: 177; Lukežić 2012: 132. O refleksima \**ę* u kastavskim govorima v. u Moguš 1994: XX; Vranić 2005: 178; Drpić 2006: 81; Vranić 2017: 243.

(D)). Usto, potvrđeni su i primjeri sa starom zamjenom, odnosno prijeglasom jata u *a* iza palatala, npr. *jād* (JF), *jāda* G jd. (D), *jādan* N jd. m. (JF), *jādīn* 1. l. jd. prez. (D), *njāzlä* G jd. (D), *njāzle* L jd. (JF), *njāzli* (JF) / *njāzli* (D) 3. l. jd. prez.<sup>14</sup>, *njāzlö* (D).

Temeljni klasifikacijski strukturalni kriterij za određivanje pripadnosti pojedinoga čakavskoga govora nekomu dijalektu refleks je jata (Brozović 1988: 87; Lisac 2009: 30).<sup>15</sup> Kastavski su govori na temelju dosljednosti ekavske zamjene jata u leksičkim korijenskim, tvorbenim i gramatičkim morfemima uvršteni u sjeveroistočni istarski poddijalekt ekavskoga čakavskog dijalekta (Moguš 1977b: 118; Moguš 1994: XX–XXI; Vranić 2005: 165; Drpić 2006: 80–81; Vranić 2017: 244).<sup>16</sup> Građa iz analiziranih pjesničkih zbirki potvrđuje dosljednu ekavsku zamjenu jata:

a) u leksičkim korijenskim morfemima: *bēli* (JF) / *bēlī* (D) N mn. m., *belīcu* A jd., *besēda*, *bežī* 3. l. jd. prez., *bleščī* 3. l. jd. prez. (JF), *brēgi* N mn. (JF), *cēdi* 3. l. jd. prez., *cēlo* A jd. s. (D), *čovēka* G jd., *dēca*, *dēlat*, *devīcu* A jd. (D), *drēva* G jd., *grēh*, *krēpko* pril. (D), *lečīt* (JF), *lēhī* N mn., *lēn* N jd. m. (D), *lēpi* (JF) / *lēpi* N jd. m. (D), *lēta* G jd., *lēvi* N jd. m. (JF), *mēsec* (JF) / *mēsēc* (D), *mēsto*, *menjāla* pr. r. ž. jd. (JF), *mlekō* (JF), *nevēsta* (D), *obēd* (JF), *orēh* (JF), *pēna* (D), *plēvel* (JF) / *plēvēl* (D), *pobēgāl* (JF) / *pōbegāl* (D) pr. r. m. jd., *posēt* (JF) / *pōsēt* (D), *povēdā* 3. l. jd. prez., *postēja* (D), *prej* prij. (D), *prolevāt* (JF) / *prolēvāt* (D), *sedēt* (D), *sēme*, *smēh*, *srēca*,

<sup>14</sup> Obje su zbirke – i *Jubav od furešta* i *Dih* – akcentuirane: građu u prvoj zbirci akcentuirala je Iva Lukežić, a u drugoj je to učinila Vlasta Sušanji Kapićeva. Vidljiva su međutim neka odstupanja, odnosno nesukladnosti u naglašavanju istih riječi u istim oblicima u jednakim pozicijama u dvjema analiziranim zbirkama. U razgovoru s Đurđom Grujičić doznale smo da je Iva Lukežić akcente u zbirci *Jubav od furešta* bilježila na temelju čitanja Josipa Stanića (čiji je materinski idiom čakavski sjeveroistočni istarski ekavski govor Veprinca), a Vlastu Sušanji Kapićevu u akcentuiranju tekstova iz zbirke *Dih* savjetovali su Sanja Zubčić (koja je u *impressumu* zbirke i navedena kao jezična savjetnica) te izvorni govornik kastavske čakavštine Branko Kukurin. Premda se kastavski govori i veprinački govor u načelu odlikuju istim naglasnim sustavom (v. Vranić 2005: 227–228), zamijećene razlike mogu biti posljedica toga što su tekstove čitali izvorni govornici različitih mjesnih govora.

Kod primjera koji se u dvjema zbirkama Đurde Grujičić razlikuju samo akcentuacijom bilježimo zapise iz obiju zbirki, odvajajući ih pritom kosom crtom, a kraticama u zagradama upozoravamo na to iz koje su zbirke preuzeti.

Primjeri koji u zbirkama nisu naglašeni prenose se u izvornome obliku, bez naglasaka.

Kosom se crtom odvajaju i primjeri iz dviju zbirki koji se razlikuju nekim drugim jezičnim obilježjem (npr. fonološkim sastavom ili gramatičkim morfemom), a koji ipak potvrđuju istu jezičnu pojavu.

<sup>15</sup> O podrijetlu i razvoju vokala koji se tradicionalno naziva jatom i bilježi kao *ě* u sustavima hrvatskoga jezika više v. u Lukežić 2012: 144–172. M. Moguš ustvrdio je da se čakavsko narječje “kao cjelina odlikuje kod ove izoglose svojstvenom sustavnošću. Ta se sustavnost manifestira 1) ikavsko-ekavskom zakonitošću i 2) ekavskom, ikavskom ili jekavskom konsekventnošću” (Moguš 1977a: 43).

<sup>16</sup> Riječ je o prvoj skupini govora unutar ekavskoga čakavskog dijalekta u kojima je u kategoriji leksičkih korijenskih morfema najdosljednije zastupljen ekavski refleks jata, u kategoriji je tvorbenih morfema zabilježen najmanji broj ikavizama (uglavnom u infinitivnim osnovama), a jednako su tako i u kategoriji gramatičkih morfema dosljedni ekavski refleksi (Vranić 2005: 165).

*stěni* G jd. (D), *strěla*, *sūsěd* (D), *světa* G jd., *těla* G jd., *věčni* A jd. m. (JF), *větār* (D), *zaměšit* (D), *zaslěpět* (D), *zgrěšit* (D), *změra* 3. l. jd. prez., *zvězdĩ* N mn. (D), *želěza* G jd. (JF), *žlepci* (JF) / *žlēpci* (D) A mn. itd.;

b) u tvorbenim morfemima<sup>17</sup>:

- u imenica: *pokolēnje* (D), *sopěl* (JF) / *sopěl* (D);
- u infinitivnim osnovama glagola: *dišěla* pr. r. ž. jd. (JF), *dīšět* (D), *mislěla* pr. r. ž. jd. (D), *odletěli* pr. r. m. mn. (D), *otprět* (D), *pokipěla* pr. r. ž. jd. (JF), *poželěla* pr. r. ž. jd. (D), *potrpět* (JF), *razuměli* pr. r. m. mn. (JF), *razumět*, *sedět* (D), *trpět* (D), *vīdela* pr. r. ž. jd. (D), *vīdet*, *vōlele* pr. r. ž. mn. (D), *živěla* pr. r. ž. jd. (JF), *živěle* pr. r. ž. mn. (D), *živět* (JF) / *živět* (D);
- u prezentskim osnovama glagola: *pobelėje* 3. l. jd. prez. (JF), *razumē* 3. l. jd. prez. (JF);
- u reliktu morfema duala: *dvē*;
- na dočetu priloga: *dōle* (JF), *kadě*, *vāvěk*;

c) u gramatičkim morfemima<sup>18</sup>:

- DL jd. imenica ž. r., lične i povratne zamjenice: *besěde* (JF), *dūšě* (D), *īstine* (JF), *māčke* (JF), *māme* (D), *Māre* (JF), *Marīje* (JF), *Mīme* (JF), *nōne* (JF), *postėje* (JF), *prijatelice* (JF), *sudbīne* (JF), *Vāve* (JF) / *Vāve* (D) itd.; *ārije* (D), *bōrše* (JF), *bukalēte* (D), *cěste* (D), *Crēkvine* (JF), *dūše* (JF), *facāde*, *gājbe* (D), *intrāde* (JF), *kasěle* (JF), *kōže* (D), *krvē*, *kūće*, *kūhinje* (JF), *mantinjāde* (D), *māše* (JF), *mūžike* (D), *nočē* (D), *rāne* (D), *Rekē* (JF), *subōte* (JF), *škurīne* (JF), *štērne* (D), *zemjē* (JF) itd.; *manē* (D), *sebē* (D);
- L jd. imenica m. i s. r.: *dažjē*, *dolcē* (JF), *glogē* (D), *gřče* (JF), *grāde* (JF), *jardīne*, *karnevāle*, *košē* (JF), *kotlē*, *krajē*, *krōve*, *nēmīre* (D), *obrāze*, *pijāte* (D), *pūtē* (JF), *snē*, *sprogōde*, *svēte*, *škabelīne* (D), *špārnīkē* (D), *štūrme*, *trbūhe* (JF), *trlīze* (D), *větre* (JF), *vrhē* (JF), *Vřtiće*, *žēpe* (JF) itd.; *brojīle* (JF), *dnē* (D), *īmene* (D), *lēte* (JF), *měste* (D), *mōre* (D), *Nēbe* (JF), *njāzle* (JF), *pijānstve* (JF), *pozīme* (JF) / *podzīmē* (D), *sīte* (D), *sřce*, *sūnce* (JF), *tnāle* (D), *vřmēne* (D), *zlē* (JF) itd.;
- GL mn. svih triju rodova riječi pridjevsko-zamjeničke deklinacije: *artīžānskēh*

<sup>17</sup> Kategorije u kojima se pojavljuje ekavski refleks jata u tvorbenim i gramatičkim morfemima preuzete su prema klasifikaciji predstavljenoj u knjizi *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi* Silvane Vranić (Vranić 2005: 144–158).

<sup>18</sup> Tijekom ovoga istraživanja nisu zabilježene ovjere s refleksom jata u gramatičkim morfemima L mn. imenica m. i s. r., kao ni u komparativima pridjeva (i priloga), ali je tijekom ranijih istraživanja u kastavskim govorima i u tim kategorijama potvrđen ekavski odraz jata (usp. Moguš 1977b: 118; Moguš 1994: XXIV; Vranić 2005: 150, 156–158; Vranić 2017: 244).

(D), *črñeh* (JF), *domâcêh* (D), *drüğêh* (D), *drvêñeh* (JF), *gûsteh* (JF) / *gûsteh* (D), *jûbavneh* (JF), *kâsneh* (JF), *křvaveh* (JF), *mõrskêh* (D), *nâšeh*, *onêh* (D), *põšteneh*, *predûgeh*, *sêh* (JF), *snažñeh* (JF) / *snâžneh* (D), *šârêh* (D), *têh* (D), *trđêh* (JF), *tûjeh* (JF), *vêlêh* (D) itd.;

- I mn. svih triju rodova riječi pridjevsko-zamjeničke deklinacije: *kurijôžemi* (D), *ognjêñemi* (D).

Zabilježena su međutim i neka odstupanja od ekavskoga refleksa jata: u korijen-skome morfemu u infinitivu glagola *jîst* te u svim njegovim oblicima potvrđen je ikavski odraz jata (npr. *jîla* pr. r. ž. jd. (JF), *jîn* 1. l. jd. prez. (D), *najîla* pr. r. ž. jd. (D), *najîli* pr. r. m. mn. (JF), *najîst* (D), *objîla* pr. r. ž. jd. (D), *pojîdâ* 3. l. jd. prez. (D), *pojîla* pr. r. ž. jd. (JF), *zajîla* pr. r. ž. jd. (D) itd.). Ti se primjeri ubrajaju među one sa stalnom ikavskom zamjenom jata u gotovo svim govorima ekavskoga čakavskog dijalekta, mada u sjeveroistočnim istarskim govorima, kojima pripadaju i kastavski govori, nema nijednoga stalnog ikavizma (Vranić 2005: 129). Ikavski je refleks jata zabilježen i u tvorbenome morfemu u prilogu *znûtri* (D).

Svi su tekstovi Đurđe Grujičić u zbirkama *Jubav od furešta* i *Dih* akcentuirani.<sup>19</sup> U analiziranoj se građi ovjerava troakcenatski sustav u kojemu sva tri akcenta (kratki, dugi i zavinuti) stoje u inicijalnim, medijalnim i finalnim slogovima na svih pet vokala (*a*, *e*, *i*, *o*, *u*), a kratki je akcent zabilježen u svim pozicijama na samoglasnome *r*: *jâlovica* (JF), *kâpja* (D), *danâska* (JF), *zaplâvala* pr. r. ž. jd. (D), *mučât* (JF), *dûšâ* (D); *nêbo* (JF), *vêla* N jd. ž. (D), *čovêka* G jd. (JF), *uvdêka* pril. (D), *dolcê* L jd. (JF), *razumêt* (D); *vîdet* (JF), *zîbrat* (D), *travîca* (JF), *kolîko* pril. (D), *postolî* N mn. (JF), *zgûbît* (D); *kôraki* N mn. (D), *pròkjêti* N jd. m. (JF), *galijôta* G jd. (D), *oplòjena* N jd. ž. (JF), *mlekò* (JF), *otròk* (D); *jûtro* (D), *kûhala* pr. r. ž. jd. (JF), *rastegnûli* pr. r. m. mn. (JF), *vinûka* (D), *vrnût* (D), *zemjû* A jd. (JF); *grđâ* N jd. ž. (JF), *sřce* (D), *oprîtûn* 1. l. jd. prez. (JF), *otrît* (D); *mâvrîca* (JF), *slâno* pril. (D), *kunpâri* N mn. (JF), *šetemâna* (D), *ćapâš* 2. l. jd. prez. (JF), *švejâš* 2. l. jd. prez. (D); *têlo* (JF), *têta* (D), *debêlî* N jd. m. (JF), *lemênto* (D), *imêl* pr. r. m. jd. (JF), *umrêt* (D); *brîga* (JF), *vîcije* N mn. (D), *škabelîne* L jd. (D), *vetrîna* (JF), *govorčîn* (D), *teplî* 3. l. jd. prez. (JF); *môre* (D), *rôžica* (JF), *kurijôža* N jd. ž. (JF), *lemôzina* (D), *kolôr* (D); *jûdi* N mn. (D), *sûnce* (JF), *pijandûra* (JF), *prehićuje* 3. l. jd. prez. (D), *grizû* 3. l. mn. prez. (JF), *prafûm* (D); *jârboli* N mn. (D), *tâнка* N jd. ž. (JF), *bivânda* (D), *opâncîci* A mn. (JF), *brhân* (D), *jubâv* (JF); *mêrlići* N mn. (D), *žêjna* N jd. ž. (JF), *spamecêvat* (JF), *živjênjâ* G jd. (D), *gnjetên* 1. l. jd. prez. (D), *zîbêl* (JF); *zlîzane* N mn. ž. (JF), *zvîndrit* (D), *počivâ* 3. l. jd. prez. (JF), *škurîna* (D), *gospodîn* (JF), *šušnjî* 3. l. jd. prez. (D); *õnpût* pril. (JF), *svôjni* pril. (D),

<sup>19</sup> V. bilješku 14 u ovome radu.

*nebõlno* pril., *pokõjna* N jd. ž. (JF), *facõl* (JF), *senjālõn* I jd. (D); *pũtnĩk* (D), *tũji* N jd. m. (JF), *potresũjka* (D), *potresũjku* A jd. (JF), *mojũn* I jd. ž. (JF), *šršũr* (D). Potvrđene su i nenaglašene duljine na svim vokalima u prednaglasnome i znanaglasnom položaju: *blāžẽnĩ* N jd. m. (JF), *pāčĩt* (D), *lẽhā* (JF), *šẽncĩ* N mn. (D), *bĩlā* pr. r. ž. jd. (JF), *pojĩdāt* (D), *bõlnõ* pril. (D), *gõrkegā* G jd. m. (JF), *mũkā* (JF), *zgũbĩt* (D); *dẽlān* 1. l. jd. (D), *mĩsāl* (JF), *kõrẽn* (D), *vāvẽk* (JF), *vādĩ* 3. l. jd. prez. (JF), *viđĩn* 1. l. jd. prez. (D), *kāmikõn* I jd. (JF), *smĩrõn* pril. (D), *počĩnũt* (D), *tancājũ* 3. l. mn. prez. (JF). Sve je to u skladu s dosadašnjim dijalektološkim spoznajama o akcenatskome sustavu kastavskih govora (Moguš 1977b: 116–117; Moguš 1994: XXII–XXIII; Vranić 2005: 227–228; Drpić 2006: 78–79; Zubčić 2006: 109, 117–119; Vranić 2017: 245).

Značajka najvišega ranga razlikovnosti u čakavskome je narječju i slabljenje napetosti šumnika koji zatvara slog<sup>20</sup>, koje je također ovjereno tijekom ovoga istraživanja: *aš*, *dvāšet* (D), *h* prij. (JF), *jenā* N jd. ž. (JF), *jẽnako* pril. (D), *jenõ* N jd. s. (JF), *jenũ* A jd. ž., *lāhko* pril., *lāšno* pril. (D), *mẽhka* N jd. ž. (D), *nẽjdẽre* pril. (D), *nẽš* (D), *nijẽnega* G jd. m. (D), *nĩš*<sup>21</sup>, *põlna* G jd. (JF), *põlne*, *rũšnju* A jd. (D), *zapõlne* (JF), *žũhka* N jd. ž. (D).

U čakavskim se govorima za tvorbu kondicionala rabi poseban oblik pomoćnoga glagola *bit* (*bin*, *biš*, *bi*, *bimo*, *bite*, *bi*), što je jedna od morfoloških značajki kojom se potvrđuje arhaičnost i konzervativnost čakavskoga narječja.<sup>22</sup> Takav je oblik glagola *bit* u tvorbi kondicionala ovjeren i u analiziranoj građi: *bin bilā* (JF) / *bila bin* (D), *bin zĩrasla* (JF), *stāla bin* (JF), *šlā bin* (JF), *znala bin* (D), *bi otẽlo* (D), *bi žĩvẽle* (D), *bi prnesli* (D).

<sup>20</sup> O izmjenama šumnika na početku unutrašnjih zatvorenih slogova u određenome tipu sljedova, u čakavskome narječju poznatima i kao slabljenje napetosti šumnika, više v. u Moguš 1977a: 84–89; Lukežić 1998: 38–41; Vranić 2002: 58–60; Lukežić 2012: 102–110. O potvrđama te pojave u kastavskim govorima v. u Moguš 1994: XX; Drpić 2006: 82; Vranić 2017: 243.

Pojava slabljenja šumnika očituje se na nekoliko stupnjeva: “a) na istome stupnju unutar kategorije šumnika, zamjenom najnapetijih afrikata ili okluziva manje napetim frikativnim šumnicima, b) za jedan, dva ili tri stupnja, zamjenom afrikata ili okluziva sonantima različite artikulacijske težine, c) potpunom redukcijom afrikata ili okluziva koji zatvaraju slog, čime se sporni zatvoreni slog definitivno otvara” (Lukežić 1998: 40). U skladu su s tom definicijom iz pjesama Đurđe Grujičić izdvojeni primjeri koji potvrđuju različite zamjene šumnike, kao i primjeri u kojima je došlo do njihove redukcije.

<sup>21</sup> Isti se primjer u zbirci *Jubav od furešta* pojavljuje i bez provođenja slabljenja napetosti: *nĩč*. Ni u jednoj se zbirci ne provodi slabljenje napetosti u primjeru *zāč*.

<sup>22</sup> Uporaba takvih oblika glagola *bit* smatra se kriterijem za određivanje pripadnosti govora čakavskom narječju, odnosno razlikovnom činjenicom najvišega ranga toga narječja, pa čak i najznačajnijom čakavskom osobinom u morfologiji (usp. Finka 1971: 60; Moguš 1977a: 100; Brozović 1988: 84; Lukežić 1996: 159; Lukežić 1998: 41–42; Lisac 2009: 17, 27). O ovjerama uporabe tih glagolskih oblika u kastavskoj čakavštini v. u Moguš 1994: XXV; Vranić 2017: 243.

## 2.4. ČAKAVSKE JEZIČNE ZNAČAJKE NIŽEGA RAZLIKOVNOG RANGA

Alteritetna su čakavska konsonantska značajka rezultati primarne i sekundarne jotacije dentala *d* u skupinama \**dj*, \**daj*, \**zgj*, \**zgaj*, \**zdj*, \**zdaj*, odnosno nepostojanje afrikate *ž* u tim pozicijama.<sup>23</sup> U poeziji Đurđe Grujičić takav razvoj potvrđuju sljedeći ekscerpirani primjeri: *dogājanja* G jd. (JF), *mej* prij. (JF), *nūjā* 3. l. jd. prez. (D), *oplōjena* N jd. ž. (JF), *rojenā* N jd. ž., *rōjendān* (D), *sājavā* N jd. ž. (D), *sāje* (D) / *sāji* (JF) NA mn. ž., *strūjeni* N mn. m. (D), *strūjeno* pril. (D), *tūja* N jd. ž. (D), *tūjeh* L mn. ž. (JF), *tūji* N jd. m. (JF), *tujica* (D), *tujice* N mn. (JF), *žējnā* N jd. ž. (D), *žejūn* I jd. (JF). Čak se i u primljenica bilježi *j* na mjestu očekivanoga *ž*: *ānjela* A jd. (D), *ānjeli* N mn., *jardīne* L jd., *jardīni* A mn. (D), *kurāja* G jd. (D), *vijāj* A jd. (D). Rezultat su jotacije skupine *zdj* skupine *zj* i *žj*, ili samo *ž*: *dāž* (D), *dažjā* G jd., *dažjēne* G jd. ž. (D), *dažji* 3. l. jd. prez. (D), *grōzja* G jd. (JF), *grōzje* A jd. (D), *zadažjila* pr. r. ž. jd. (D). Glas je *ž*, zabilježen grafemom *đ*, ovjeren jedino u leksemu *hōjladēro* (D). Uz izostanak afrikate *ž*, čakavština ne poznaje ni afrikatu *ž*, a na njezinu se mjestu ostvaruje *ž* – ovdje je to potvrđeno u primjeru *žēpe* L jd. (JF).

U zbirkama *Jubav od furešta* i *Dih* dočetni je slogovni *-l* zadržan, odnosno neizmijenjen u svim relevantnim kategorijama, što se ubraja u alteritetne čakavske osobitosti<sup>24</sup>. Takva je situacija u skladu s ranijim spoznajama o razvoju te jezične značajke u govorima sjeveroistočnoga istarskoga ekavskog poddijalekta, dio kojega je i kastavska čakavština (Moguš 1994: XXII; Vranić 2005: 243–244, 329; Drpić 2006: 82; Vranić 2017: 245). U analiziranoj su građi potvrđeni primjeri sa zadržanim dočetnim *-l*: a) na dočetku finalnoga sloga u jd. m. r. glagolskoga pridjeva radnoga: *bīl* (D), *dofinīl* (D), *fērmāl* (D), *imēl* (JF), *mōgāl* (JF), *ostāl* (JF), *pārtil* (D), *pasāl*, *pōbegāl* (D), *počinīl* (D), *prišāl* (D), *pustīl*, *razbīl* (D), *regālāl* (JF), *rēkāl*, *sprāznīl* (D), *stīsnīl* (D), *škūcal* (JF), *ukrāl* (JF), *zakāntāl* (D), *zapūcāl* (JF), *zēl* (JF), *zrūšīl* (D) itd.; b) na dočetku finalnoga sloga osnove imenica, pridjeva, priloga i prijedloga: *bōl* (D), *facōl* (JF), *kāl* (D), *mēl* (JF), *mirākul* (D), *mīsāl* (JF) / *mīsāl* (D), *pinēl* (D), *plēvel* (JF) / *plēvēl* (D), *pōpel* (JF), *sōl* (D), *tavijōl* (JF), *vāl* (D), *zībēl* (JF) itd.; *cēl* N jd. m. (D); *pōl* pril. (D); *pul* prij. (D); c) na dočetku medijalnoga sloga osnove, najčešće imenica, pridjeva, priloga i glagola: *bōlnō* pril. (D), *dolcē* L jd. (JF), *jēlvica* (D), *popelnē* G jd. ž. (D), *svīlnu* A jd. ž. (D), *šāldo* pril. (JF), *škālница* (D), *šōldi* A mn. (JF), *vōlti* G jd. (D) itd.

<sup>23</sup> O podrijetlu i razvoju navedenih konsonantskih skupina te o statusu fonema /*ž*/ u hrvatskim narječjima v. u Lukežić 2012: 34–35, 42–44, 188, 197. O statusu toga fonema u kastavskoj čakavštini v. u Moguš 1994: XXI; Drpić 2006: 81, 83.

<sup>24</sup> Više o podrijetlu i razvoju dočetnoga slogovnog *-l* u sustavima hrvatskoga jezika, s posebnim osvrtom na ekavske čakavske govore, v. u Vranić 2005: 241–242.

Prijelaz, odnosno fonetska neutralizacija dočetnoga  $-m > -n^{25}$  još je jedna od čakavskih alteritetnih karakteristika, a ona se u zbirkama Đurđe Grujičić dosljedno provodi u gramatičkim morfemima: a) u 1. l. jd. prezenta glagola: *beštîmân* (D), *brojîn* (D), *bûden* (JF), *čûtin* (JF), *čûvân* (JF), *dêlân* (D), *hîtin* (D), *jênjân* (JF), *jûbin* (JF), *kântân* (D), *lâžen* (JF), *môrân*, *mučîn* (JF), *naslišân* (D), *opřtîn*, *pîtân* (D), *pletên* (JF), *poprâvjân* (D), *postôjin* (JF), *pozlâtîn* (D), *prôjden* (JF), *prôsîn* (JF), *rûšîn* (JF), *san*, *sedîn* (JF), *trêsên* (D), *vîdîn* (D), *znân* (D) itd.; b) u 1. l. jd. oblika glagola *bit* za tvorbu kondicionala: *bin*; c) u L jd. imeničkih riječi m. i s. r.: *Bôžjên* (D), *cêlên* (D), *črnen* (JF), *îstên* (D), *krivên* (JF), *mojên*, *mřzlên* (D), *ôprânen* (D), *ovên* (JF), *stârên* (D), *svojên*, *škûrên* (D), *tvojên* itd.; d) u I jd. imeničkih riječi svih triju rodova: *besêdun* (JF) / *besêdûn* (D), *bogatljûn* (JF), *bršjânôn* (JF), *dažjôn*, *dîhon* (JF) / *dîhôn* (D), *kâmikôn* (JF), *kôrakon* (JF) / *kôrakôn* (D), *košôn* (JF), *krîžên* (D), *mojûn* (JF), *nârugun* (JF), *nevôjnên* (D), *nôvûn* (D), *njûn*, *ognjôn* (D), *ôkon* (JF), *pijâtôn* (JF), *pûnên* (JF), *rakijun* (JF), *smêhôn* (D), *sřcên* (D), *sûzûn* (D), *svêton* (JF), *ûmidnên* (D), *vêtrôn* (JF), *žejûn* (JF) itd.; e) u D mn. imenica m. i. ž. r. (primjeri za s. r. nisu ovjereni): *jûdên*, *kokošân* (JF), *tâtôn* (D). U analiziranoj je građi ta promjena ovjerena i na početku nepromjenjivih riječi u primjerima *sêdân* (D) i *ôsan* (D) te u leksičkome morfemu u primjeru *sran* (JF) / *srân* (D)<sup>26</sup>.

U većemu je broju primjera tijekom ovoga istraživanja zabilježena delateralizacija, odnosno zamjena  $\acute{l} > j$ , koja je u ranijim istraživanjima potvrđena u kastavskoj čakavštini (Moguš 1977b: 118; Moguš 1994: XXI; Vranić 2005: 252, 330; Drpić 2006: 82; Vranić 2017: 245): *bôje* pril. (D), *bršjânôn* I jd. (JF), *jâvja* (JF) / *jâvjâ* (D) 3. l. jd.

<sup>25</sup> Prijelaz dočetnoga  $-m > -n$  obično se ubraja u adrijatizme, a taj je termin za niz jezičnih pojava tipičnih za govore priobalja i zaobalja uveo Dalibor Brozović (Brozović 1988: 84). Osim prijelaza  $-m > -n$ , adrijatizmima se smatraju i zamjena  $\acute{l} > j$  (o kojoj će biti riječi dalje u ovome radu), zamjene  $\acute{c} > \acute{s}$  i  $c > s$ , skraćivanje dugoga  $r$ , cakavizam i još neke druge pojave (Brozović 1988: 84).

O prijelazu dočetnoga  $-m > -n$  u nastavcima promjenjivih riječi te na početku nepromjenjivih riječi u sustavima hrvatskoga jezika v. u Moguš 1977a: 79–82; Brozović 1988: 84; Lukežić 1998: 87–88; Vranić 2002: 64; Lisac 2009: 109 i dr., a o situaciji u kastavskim govorima v. u Moguš 1977b: 118; Moguš 1994: XXI; Drpić 2006: 82.

<sup>26</sup> M. Moguš tvrdi da je u nastavcima i nepromjenjivim riječima fonetska realizacija potpuno irelevantna pa  $-m$  i  $-n$  prestaju oponirati i značenjski je posve svejedno kako će se fonetski ostvariti. Isti autor, s druge strane, smatra da kod “završetka leksičkoga morfema ne može doći do neutralizacije fonema  $-m$  i  $-n$  jer od njihova izbora ovisi ili može ovisiti značenje. To znači da u takvim pozicijama  $m$  i  $n$  oponiraju. Zato se završno  $-m$  u primjerima kao *sâm*, *sram*, *dim*, *grom*, *kum* i sl. ne može zamjenjivati sa  $-n$  jer je ostvarena ili ostvariva razlika između *sâm* i *san*, *sram* i *sran*, *dim* i *din*, *grom* i *gron*, *kum* i *kun* i sl.” (Moguš 1977a: 81). Ipak, u mnogim čakavskim govorima dočetni  $-m$  prelazi u  $-n$  i u pojedinačnim leksičkim morfemima, u primjerima kao što je tijekom ovoga istraživanja ovjereni *sran* / *srân*, u imenici *Vazan* i sl., a to je moguće jer u njima unatoč promjeni dočetnoga  $-m$  u  $-n$  ne dolazi do promjene značenja. Usp. i Lukežić 1998: 88.

prez., *jubāv*, *jūdi* N mn., *kāpja*, *kjētāv* (JF) / *kjētāv* (D)<sup>27</sup>, *nevajāto* N jd. s. (D), *nevōji* G jd. (JF), *poprāvjan* 1. l. jd. prez. (D), *postēja* (D), *potresūjka* (D), *rasīpje* 3. l. jd. prez. (JF), *spravjāla* pr. r. ž. jd. (JF), *škūjicu* A jd. (JF), *vājajū* 3. l. mn. prez., *vōjenī* N jd. m., *zapejāla* pr. r. ž. jd. (D), *zemjā*, *zgřbjeno* pril. (JF), *zgřbjena* N jd. ž. (D), *žejā* (JF), *živjēnja* (JF) / *živjēnjā* (D) G jd., *žmūji* N mn. (D), *žūji* N mn. (JF) itd. Usto, potvrđena je i depalatalizacija, odnosno zamjena  $\acute{l} > l$ <sup>28</sup> u primjerima *prijatelica* (JF), *prijatelice* D jd. (JF), *ūle* (JF) / *ūlē* (D), *ūlenjak* (JF).

Stara je konsonantska skupina *čr*<sup>29</sup> u poeziji Đurđe Grujičić neizmijenjena: *črñ* N jd. m. (JF), *črñega* G jd. m., *črñeh* G mn. (JF), *črñen* L jd. m. (JF), *črño* N jd. s. (JF), *črñoj* L jd. ž. (JF), *črñū* A jd. ž. (JF); a ovjerena je i alteritetna konsonantska skupina *šč*<sup>30</sup>: *bleščē* 3. l. mn. prez. (D), *bleščī* 3. l. jd. prez. (JF), *iščē* 3. l. jd. prez. (JF), *namēščāla* pr. r. ž. jd. (D), *namēščān* 1. l. jd. prez. (D), *ognjīšće*, *premoščīna* (JF), *priteščāl* pr. r. m. jd. (D), *zamāščēna* N jd. ž. (JF) itd.

U primljenicama su potvrđene konsonantske skupine *šk*, *šp* i i *št*<sup>31</sup>: *friško* pril. (D), *škabelīne* L jd. (D), *škartōc* (JF), *škīna* (JF), *skapulāla* pr. r. ž. jd. (D), *škartāla* pr. r. ž. jd., *škūjicu* A jd. (JF), *škurīna* (JF) / *škurīna* (D), *škužāla* pr. r. ž. jd. (JF) itd.; *beštīmāt* (JF), *dešpēt* (JF), *pošpijāla* pr. r. ž. jd. (D), *špārgeta* G jd. (JF), *špārnīk* (D), *špēžu* A jd. (JF), *špijāt* (JF), *špōtaju* 3. l. mn. prez., *šušpēt* (JF) itd.; *beštīmāt* (JF), *fēštale* pr. r. ž. mn. (D), *furēšta* G jd. (JF), *gūšti* N mn. (D), *jūšto* pril. (D), *kaštīgāna* N jd. ž. (JF), *naštrapāla* pr. r. ž. jd., *oštarija* (D), *ponēštru* A jd. (JF), *štatūt* (JF), *štērmu* A jd., *štīmāt* (JF), *štōrija* (D), *štrigarīja*, *štūfñī* (JF) / *štufñī* (D) N jd. m., *štūmih* (D), *štūrme* L jd., *zluštrāna* N jd. ž. (D) itd.

U analiziranim zbirkama ovjerena su i različita moguća razrješenja konsonantskih skupina s inicijalnim *v*<sup>32</sup>, koja također pripadaju alteritetnoj razini razlikovnosti: a)

<sup>27</sup> U tome primjeru najprije dolazi do promjene *kl > kl̥*, a zatim se  $\acute{l}$  delateralizira. Isto je zabilježeno i u primjerima *kjēt* (D), *prōkjēta* N jd. ž. (D) i *prōkjēti* (JF) / *prōkjētī* (D) N jd. m. Ovjeren je međutim i primjer *prōkleta* N jd. ž. (JF) u kojemu je skupina *kl* neizmijenjena. U primjeru *zgjēdā* 3. l. jd. prez. (D) najprije se događa mijena *gl > gl̥*, nakon čega dolazi do delateralizacije, dok je u primjeru *pōgledāj* 2. l. jd. imp. (D) skupina *gl* neizmijenjena.

<sup>28</sup> Zamjena  $\acute{l} > l$  ili prava depalatalizacija sustavna je ponajprije u kajkavskim govorima, ali zabilježena je i u sjevernočakavskim govorima (Vranić 2005: 249).

<sup>29</sup> O razvoju skupine *čr* u čakavskim govorima v. u Moguš 1977a: 83; Lukežić 1998: 92; Vranić 2002: 61–62, a o njezinu statusu u kastavskim govorima v. u Moguš 1977b: 118; Moguš 1994: XXII; Drpić 2006: 83.

<sup>30</sup> O podrijetlu i razvoju skupine *šč* u sustavima hrvatskoga jezika v. u Moguš 1977a: 83; Brozović 1988: 83; Lukežić 1998: 85; Vranić 2002: 61; Lukežić 2012: 41. O šćakavizmu u kastavskoj čakavštini v. u Drpić 2006: 83; Vranić 2017: 243.

<sup>31</sup> Više o konsonantskim skupinama *šk*, *šp*, *št* u čakavskim govorima v. u Moguš 1977a: 83; Vranić 2002: 62.

<sup>32</sup> Više o razvoju konsonantskih skupina s inicijalnim *v* v. u Lukežić 1998: 89–93; Vranić 2005: 255–262; Lukežić 2012: 86–102, a o situaciji u kastavskim govorima v. u Moguš 1977b: 118; Moguš 1994: XXII; Drpić 2006: 83; Vranić 2017: 244.

inicijalni je *v* utrnut ispred šumnika: *vs > s*: *sã* N jd. ž. (JF), *sãčigova* N jd. ž. (D), *sãkī* NA jd. m., *sãkū* A jd. ž., *sě* N jd. s., *sī* NA mn. m. (D), *posě̃nsegã* pril. (D) itd.; *vz > z*: *zěl* pr. r. m. jd. (JF), *zelã* (JF) / *zělã* (D) pr. r. ž. jd., *zēlo* pr. r. s. jd. (JF), *zēt* / *zēt* (D), *zēto* N jd. s. (D); *vč > č*: *čēra* pril. (JF); *vd > d*: *dovīca* (JF); *vš > š*: *šenãc* (JF), *šēncī* N mn. (D), *šēncīvu* A jd. ž. (D); b) inicijalni je *v* zadržan neizmijenjen ispred sonanata *l* i *n*: *vlãsi* A mn. (D), *vnūk* (JF), *vnūki* NA mn. Utrnuće *v* zabilježeno je i u konsonantskome slijedu sa sonantom *r* ili samoglasnim *ɾ* u istome ili sljedećem slogu<sup>33</sup>: *črčãk* (JF), *črčī* 3. l. jd. prez. (JF), *střdnjena* N jd. ž. (JF), *střdnjeni* N mn. m., *třdēh* G mn. m. (JF), *třdo* pril. (JF), *třdū* A jd. ž., *třdūn* I jd. ž. (D).

U oblicima prezenta glagola *moć* provodi se rotacizam<sup>34</sup>: *mõre* 3. l. jd. prez. (D), *mõrēn* 1. l. jd. prez. (D), *mõru* 3. l. mn. prez. (JF), *pomõre* 3. l. jd. prez. (D), kao i u prilogu *mõrda*, a ta je pojava zabilježena i u navescima priloga: *nějdēre* (D), *nīkadār* (D), *nīgđēre* (D) te u imenici *něbore* (D).

U prezentu glagola prefigiranih od glagola *\*iti* ovjerena je skupina *jd*<sup>35</sup>: *nãjdeš* 2. l. jd. prez. (D), *prõjden* 1. l. jd. prez. (JF). Alteritetna je značajka i zatvaranje, odnosno zamjena kratkoga vokala *o > u*, uglavnom u prednaglasnome položaju<sup>36</sup>, koja je tijekom ovoga istraživanja zabilježena u prilogu *uvdēka*.

U zbirkama Đurđe Grujičić potvrđeno je ujednačavanje prijedloga i prefikasa *iz* i *s* u *z*<sup>37</sup>: *zbãda* (JF) / *zbãdã* (D) 3. l. jd. prez., *zblēdēle* pr. r. ž. mn. (D), *zdīžē* (JF) / *zdīže* (D) 3. l. jd. prez., *zgojīla* pr. r. ž. jd. (D), *zgrēšīt* (D), *zgūbīt* (D), *zmoīt* (JF), *zrovãna* N jd. ž. (D), *zrūšīt* pr. r. m. jd. (D), *zvãn* prij. (D), *zvrñjena* N jd. ž. itd.; koji se, ovisno o fonološkoj okolini, mogao i obezvučiti: *skopãli* pr. r. m. mn. (D), *spod* prij., *sprãznīt* (D), *stīha* pril. (D), *střdnjena* N jd. ž. (JF), *střdnjeni* N mn. m. itd.; kao i zamijeniti sa *š*: *š njīn* (D), *š njūn* (D). U analiziranoj su građi potvrđeni i primjeri s prijedlogom, odnosno prefiksom *zi*: *zībrãna* N jd. ž. (D), *zībrano* N jd. s. (JF), *zībrat* (D), *zīprãla* pr. r. ž. jd. (D), *zīprãn* N jd. m. (D), *zīrasla* pr. r. ž. jd., *zīrasle* pr. r. ž. mn. (JF), *zīrãsli* pr. r. m. mn. (D), što je u skladu s ranijim istraživanjima kastavskih govora u kojima je ovjereno izjedna-

<sup>33</sup> Više o tome v. u Vranić 2002: 63; Vranić 2005: 262–263, a o potvrdama u kastavskoj čakavštini v. u Drpić 2006: 82.

<sup>34</sup> Više o rotacizmu, zamjeni intervokalnoga frikativa *ž* sonantom *r* u prezentskoj osnovi glagola 'moći' v. u Lukežić 1998: 93; Vranić 2002: 63; Lukežić 2012: 202. O provođenju te promjene u kastavskim govorima v. u Drpić 2006: 83.

<sup>35</sup> O razvoju skupine *jd* u prezentu glagola prefigiranih od glagola *\*iti* u hrvatskim narječjima v. u Lukežić 1998: 93; Vranić 2002: 63; Lukežić 2012: 199–200.

<sup>36</sup> Više o tome v. u Lukežić 1998: 135; Vranić 2002: 65, a o potvrdama u kastavskoj čakavštini v. u Drpić 2006: 80.

<sup>37</sup> O podrijetlu i razvoju tih prijedloga i prefikasa više v. u Lukežić 1998: 93; Vranić 2005: 271–276. O njihovu razvoju u kastavskim govorima v. u Vranić 2005: 272; Drpić 2006: 83; Vranić 2017: 244.

čavanje *vy*, *iz* i *s* u *z*, kao i uporaba prijedloga, odnosno prefiksa *zi* (Vranić 2005: 272).

Veći je broj čakavskih alteritetnih značajki na morfološkom planu povezan s množinskim gramatičkim morfemima imenica. U analiziranoj se građi ovjerava neproširena osnova u množini imenica m. r.<sup>38</sup>: *brêgi* (JF), *bròdi* (D), *bròji* (JF), *dâri* (JF), *dlâni*, *grêhî* (D), *mlâzi* (JF) / *mlâzi* (D), *mòti* (D), *pūti* (D), *smêhî* (D), *vâli* (D), *zîdi* (JF), *zvòni* (D), *žîrî*, *žûji* (JF) itd. Potvrđen je ništični morfem u G mn. imenica svih triju rodova<sup>39</sup>: m. r. *dân* (D), *facôl* (JF), *gûmarîc* (D), *Jardâs* (JF), *minût*, *postôl* (D), *pût* (JF), *susêd* (JF), *zîd* (D); s. r. *lêt*, *tâl* (D); ž. r. *besêd*, *fortîc* (D), *lûmbrêl* (D) / *rumbrêl* (JF), *mîsâl* (JF) / *mîsâl* (D), *moîitâv* (D), *novitâd* (JF), *ponêštâr* (JF), *rôžîc* (JF), *rûk* (JF), *sûz* (D), *ûr*. Usto, u G mn. imenica m. i ž. r. zabilježen je i morfem *-i*: *cekîni* (D), *dlâni* (D), *jûdi* (D), *kolôrî* (JF), *mlâzi* (JF), *očenâši* (JF), *pâsi* (D), *pûti* (D), *špòti* (D), *trlîzi* (D), *vnûki* (D), *zavîtki* (D), *žîrî* (JF), *žûji* (JF) itd.; *kolêdvi* (D), *românsi* (D). U morfološki konzervativnim sustavima, kakvi su i kastavski govori, zadržana je nejednakost gramatičkih morfema DLI mn. imenica svih triju rodova<sup>40</sup>, što je potvrđeno i tijekom ovoga istraživanja. Za imenice ž. r. zabilježeni su sljedeći morfemi: u D mn. morfem *-an*: *kokošan* (JF); u L mn. morfem *-ah*: *kûćah* (JF), *očîjah* (D), *rîgah*, *rukâh* (JF), *smêtah* (JF) / *smêtah* (D), *svîtah* (JF), *užâncah*; u I mn. morfem *-ami*: *besêdami* (JF), *lehâmi* (JF), *očîjami* (D). U D mn. imenica m. r. ovjeravaju se morfemi *-en* i *-on* (*jûdên* (D); *tâtôn* (D)), a u I mn. istih imenica zabilježen je morfem *-i*: *bròdi* (D), *kolôri* (D), *lîsti* (JF), *mêrlići* (JF), *raćîni* (JF). U građi nema primjera za L mn. imenica m. r., kao ni potvrda za D i I mn. imenica s. r., a u L mn. imenica s. r. ovjeren je morfem *-ah*: *botrînjah* (D).

Morfološka je značajka nižega razlikovnog ranga i okrnjeni infinitivni oblik glagola u kojemu se izostavlja dočetni vokal *-i*, kao i u glagolskome prilogu sadašnjemu, što je već ranije zabilježeno u kastavskoj čakavštini (Moguš 1994: XXV), a potvrđuje se u zbirkama Đurđe Grujičić: *bît* (D), *činît* (D), *ćapât* (D), *dât* (D), *dêlat*, *hîtit* (JF), *iskât* (D), *kupît* (JF), *mûčât* (D), *navâdit* (D), *netît* (JF), *ostât* (D), *pâst* (D), *pît* (D), *plâkat* (D), *pomêst* (JF), *pozabît* (JF) / *pozâbît* (D), *prât* (D), *rêc* (D), *rînut* (JF), *spâmetit*,

<sup>38</sup> O podrijetlu i razvoju množinskih oblika imenica m. r., odnosno o (ne)ovjeravanju nerelacijskoga morfema *-ov-* ili *-ev-* u sustavima hrvatskoga jezika v. u Lukežić 1998: 129; Vranić 2005: 303–304; Lukežić 2015: 204. O tzv. kratkoj množini imenica m. r. u kastavskoj čakavštini v. u Moguš 1994: XXIII.

<sup>39</sup> O gramatičkim morfemima za G mn. imenica svih triju rodova, njihovu podrijetlu i razvoju u sustavima hrvatskoga jezika više v. u Kapović 2010: 102–105; Lukežić 2012: 59, 63–64. O morfemima za G mn. imenica m. i s. r. u ekavskim čakavskim govorima v. u Vranić 2005: 303–307, a o potvrdama iz kastavskih govora v. u Moguš 1977b: 119; Moguš 1994: XXIII; Vranić 2005: 305; Vranić 2017: 246.

<sup>40</sup> O podrijetlu i razvoju gramatičkih morfema za DLI imenica svih triju rodova u sustavima hrvatskoga jezika v. u Lukežić 1998: 94–96; Vranić 2005: 309–316. O gramatičkim morfemima zabilježenima u tim padežima u kastavskoj čakavštini v. u Moguš 1977b: 119; Moguš 1994: XXIII–XXV; Vranić 2005: 309; Vranić 2017: 246.

*vīdet*, *zđigāt* (D), *zmolīt* (JF), *zvāt* (D) itd.; *govōrēc* (JF), *kāntājūc* (D), *mučēc* (JF), *neotējūc* (D), *skrivēc* (JF), *umīrajūc* (D).

## 2.5. ZNAČAJKE SJEVEROZAPADNOGA ČAKAVSKOG AREALA

U prethodnim su dvama poglavljima opisane jezične osobitosti koje su potvrđene tijekom ovoga istraživanja, a koje se ubrajaju u alijetne čakavske jezične značajke te u alteritetne značajke koje se pojavljuju u čakavskome, ali i u drugim dvama hrvatskim narječnim sustavima. Uz njih u analiziranim je zbirkama Đurđe Grujičić ovjeren i veći broj jezičnih obilježja svojstvenih sjeverozapadnim čakavskim govorima<sup>41</sup>, a tomu arealu pripadaju i kastavski govori.

Najvažnijom se sjevernočakavskom značajkom smatra ostvaraj sjevernočakavskoga neocirkumfleksa, poznat i kao sjevernočakavska metatonija<sup>42</sup>, koji se pojavljuje u dvjema temeljnim kategorijama: u osnovama prezenta glagola s tematskim vokalom *e* (odnosno u glagola koji imaju stalno mjesto naglaska na vokalu osnove i nastavke *-en*, *-eš*, *-e*, *-emo*, *-ete*, *-u*), te u određenim likovima pridjeva koji u neodređenome liku imaju nepromjenjiv naglasak na osnovi ili na nastavku (Zubčić 2006: 87–88, 91–92, 117–119; Zubčić 2017: 70–71). Ta je metatonija u ranijim istraživanjima potvrđena u kastavskim govorima (Moguš 1977b: 117; Moguš 1994: XXIII; Zubčić 2006: 117; Vranić 2017: 243; Zubčić 2017: 97), a u analiziranoj je građi ovjerena u objema kategorijama: u osnovama prezenta glagola (*būdēn* 1. l. jd. prez. (JF), *būdēš* 2. l. jd. prez. (JF), *būdū* 3. l. mn. prez. (D), *būšne* 3. l. jd. prez. (D), *bušūjū* 3. l. mn. prez. (D), *čūjē* 3. l. jd. prez. (JF), *čapūjē* 3. l. jd. prez. (JF), *fermūjē* (JF) / *fermūje* (D) 3. l. jd. prez., *kalūjēn* 1. l. jd. prez. (D), *kāpje* 3. l. jd. prez., *mīže* 3. l. jd. prez. (D), *plāče* 3. l. jd. prez. (D), *prehićūje* 3. l. jd. prez. (D), *pretekūjē* 3. l. jd. prez. (JF), *zapīnje* 3. l. jd. prez. (D), *zaplāčē* 3. l. jd. prez. (JF) itd.); te u određenim likovima pridjeva (*debēlī* N jd. m. (JF), *pijānī* N jd. m., *poštēnī* N jd. m. (D)).

Drugo je važno akcenatsko obilježje sjeverozapadnih čakavskih govora pojava zavinitoga naglaska, odnosno akuta u slogovima zatvorenima sonantom (Lukežić 2012: 228), koja je tijekom ranijih istraživanja ovjerena u kastavskim govorima (Moguš

<sup>41</sup> Jezične su značajke koje se ovdje navode dobivene povezivanjem popisa značajki tipičnih za starosjedilačke govore sjeverozapadnoga čakavskog areala koje Iva Lukežić navodi u monografiji *Govori Klane i Studene* (Lukežić 1998: 98–120) i popisa značajki specifičnih za sjeverozapadni čakavski prostorno-jezični kompleks koji ista autorica donosi u monografiji *Zajednička povijest hrvatskih narječja. I. Fonologija* (Lukežić 2012: 228–230).

<sup>42</sup> Više o sjevernočakavskoj metatoniji v. u Lukežić 1996: 90–91; Lukežić 1998: 98–99; Vranić 2005: 238–239; Lukežić 2012: 228; Zubčić 2006 te Zubčić 2017 na više mjesta.

1977b: 117; Vranić 2017: 244), a koja je u velikome broju primjera potvrđena i u analiziranim zbirkama: *bagŭj* (D), *barufānti* N mn., *brājdu* A jd., *bršŭv* N jd. m. (D), *jělvica* (JF), *Kastāv* (JF), *krāj* (D), *mōrda* pril., *nepokōrnī* N jd. m. (D), *ogānj*, *ōnpŭt* pril., *pār* (JF), *pasāl* pr. r. m. jd., *pōlne*, *potresŭjka* (D), *samānj* (JF), *svōjni* pril. (D), *šršŭr* (D), *štērni* N mn., *tānci* N mn. (D), *tavijōl* (JF) itd.

Za sjeverozapadne je čakavske govore karakteristično djelomično održanje deklinacije nekadašnjih nepalatalnih osnova u G jd. te NAV mn. imenica ž. r.<sup>43</sup> U dvjema zbirkama Đurđe Grujičić kao potvrda te jezične osobitosti ovjeren je u tim padežima gramatički morphem *-i*: u G jd. *bōrši* (D), *brājdi* (D), *buŭgi* (JF), *gorī* (D), *intrādi* (JF), *īstini*, *jubāvī*, *kāši* (JF), *konōbi* (JF), *kōži*, *māši* (JF), *pēni* (D), *ponjāvi*, *srēci* (D), *stēnī* (D), *starīni* (JF), *šŭmi* (D), *ŭri* (JF), *vodī*, *žerāvi* itd.; u N mn. *bāčvi*, *brīgi* (D), *buhī* (D), *lēhī*, *ponēstri* (D), *prēzidi* (D), *rŭki* (JF), *rŭži* (JF), *škrīli* (JF), *štērni*, *štrīgi* (D), *zvēzdī* (D) itd.; u A mn. *bačŭki* (JF), *besēdi*, *čākuli* (JF), *kŭci* (JF), *lenōbi* (JF), *spodōbi* (JF), *sŭzi*, *tājni* (JF) itd.; u V mn. *vrāni* (JF). U nekim je primjerima u tim padežima zabilježen i morphem *-e*: u G jd. *ārije* (D), *belīce* (D), *bogaŭjē* (D), *dŭše* (JF; uz *dŭši* (JF) / *dŭšī* (D)), *lenobije* (D), *māvrice* (D), *rakījē* (D), *trnīce* (D), *žestīcē* (D); u N mn. *kopīce* (D), *roženīce* (D), *rōžice*, *sāje* (D), *štōrije* (D), *tujīce* (JF), *vīcije*, *vīdulice* (D); u A mn. *ōfce* (D), *roženīce* (JF), *stranīce* (D), *tāncurīce* (D), *trmuntāne* (D), *ŭre* (D), *zdravīce* (JF), *žajīce* (D). Vidljivo je da je riječ ponajviše o imenicama kojima osnova završava na *c* ili *j*. U primjerima u kojima je *j* nastao delateralizacijom *ĭ* (*j* < *ĭ*) gramatički je morphem u tim padežima najčešće *-i*: u G jd. *nevōji* (JF), *vōji* (D), *zemjī*, *žejī* (JF) / *žēji* (D); u N mn. *kāpji*, *postēji*; no zabilježeni su i takvi primjeri s morfemom *-e*: *žēje* N mn. (D), *kāpje* A mn. (D). Morphem je *-i* potvrđen i u dvama primjerima imenica kojima osnova završava na *c*: G jd. *fōrci* (D), *krijānci*. Sve je to u skladu s ranijim zapažanjima o toj jezičnoj značajci u kastavskim govorima (Moguš 1977b: 119; Moguš 1994: XXIV; Vranić 2005: 290–292, 332; Vranić 2017: 244). Gramatički je morphem *-i* kao kontinuant nekadašnje nepalatalne deklinacije dosljedno ovjeren i u A mn. imenica m. r.: *ānjeli* (D), *bonbōni* (JF), *cekīni* (D), *cvetīci* (JF), *dāri* (JF), *dažjī* (D), *grēhī* (D), *junākī* (JF), *kōncī* (D), *kolōri* (JF), *kōraki* (JF), *mērlići* (D), *obrāzi* (D), *opānčići* (JF), *regāli* (JF), *senjālī* (D), *smēhī* (JF), *šōldi* (JF), *trbŭhi*, *vāli* (D), *vērsi* (D), *vlāsi* (D), *zīdi* (JF), *žlepci* (JF) / *žlēpci* (D) itd.

Potvrda gramatičkih morfema *-o*, *-u* ili *-un* u I jd. imenica i imeničkih riječi ž. r. također se smatra obilježjem sjeverozapadne čakavštine.<sup>44</sup> U analiziranoj se gradi u

<sup>43</sup> Ta se značajka smatra snažnim obilježjem ekavskih čakavskih govora: uz dosljednost ekavskoga odraza jata ubraja se u tipične jezične značajke ekavskoga čakavskog dijalekta u odnosu na druge čakavske dijalekte. O podrijetlu i razvoju gramatičkih morfema u G jd. i NAV mn. imenica ž. r. te A mn. imenica m. r. v. u Lukežić 1996: 161; Vranić 2005: 289–296; Lukežić 2012: 228.

<sup>44</sup> O podrijetlu i razvoju gramatičkoga morfema za I jd. imenica i imeničkih riječi ž. r. u sustavima hr-

tome padežu u više primjera ovjerava morfem *-un*: *belićun* (D), *besèdun*, *bogatijun* (JF), *dečćun* (D), *gūrlun* (D), *mojūn* (D), *nārugun* (JF), *nōvūn* (D), *njūn*, *ovūn* (D), *rakijun* (JF), *sūzūn* (D), *tṛdūn* (D), *žējūn* (D), *žejūn* (JF); uz tri odstupanja u kojima je zabilježen morfem *-on*: *gūrlon* (JF), *notōn* (JF), *sūzōn* (JF)<sup>45</sup>.

Među sjeverozapadne se čakavske značajke ubraja i uporaba oblika nekih zamjenica<sup>46</sup>, a dio je njih potvrđen i tijekom ovoga istraživanja: a) upitno-odnosna i neodređena zamjenica za značenje ‘živo’ *ki* i njezini oblici; b) pokazne zamjenice ov ‘ovaj’, *ta* ‘taj’, *on* ‘onaj’ i njihovi oblici: *ōn* N jd. m., *tā* N jd. m.; c) pokazne zamjenice složene s *-ist-* i njihovi oblici: *tīsti* A jd. m. (JF); d) upitne zamjenice *kakov*, *ovakov*, *takov* i njihovi oblici: *kakōvo* N jd. s. (D), *ovakōva* N jd. ž. (JF); e) množinski padežni oblici osobnih zamjenica za 3. lice: *jih* A, *jin* D.

U analiziranim je zbirkama zabilježen infinitiv glagola ‘imati’ s odgovarajućim ekavskim odrazom jata na dočetu osnovu<sup>47</sup>: *imēl* pr. r. m. jd. (JF), *imēla* pr. r. ž. jd., *imēt* (D); te tipični stegnuti zanijekani oblici prezenta glagola *biṭ*<sup>48</sup> (*nī* 3. l. jd. prez.) i *imer*<sup>49</sup> (*nīmān* 1. l. jd. prez. (D)). Ovjerena je i infinitivna osnova glagola ‘htjeti’ bez početnoga *h*<sup>50</sup>: *otēje* 3. l. jd. prez. (D), *otēješ* 2. l. jd. prez. (D), *otēla* pr. r. ž. jd. (D), *otēlo* pr. r. s. jd. (D).

U 3. l. jd. svršenoga prezenta glagola *biṭ* potvrđen je njegov okrnjeni oblik *j* u poziciji iza riječi koja završava vokalom: *Kā j ovā?* (JF); *Līdija j va vṛtić prišlā, govōrēc.* (JF); *I bāš mi j lēpo, znāt.* (JF); *Škūro j va dūše.* (JF); *Kāko me j sāmō zēlo...* (JF); *kadē sē j rodīla?* (JF); *Tokālo mē j biṭ tū kadē sān...* (D); *ma, kī j vīdēl spāt...* (D); *Vōdu sē j skṛbno porābīlo...* (D); *Jūtrō j sīvo* (D); *prišlō mī j va dōm* (D); *jā povēdān kākō mē j nōna vādila, / a onī govōre dā j tō strānī zajīk.* (D); *Sē j po šēste kākō sān pustīla* (D) itd.; dok je iza riječi koja završava konsonantom zabilježen neokrnjeni oblik *je*<sup>51</sup>: *Bōg je rēkāl.* (JF); *Čigōv je mūž pijān škūcal.* (JF); *Vāvek je nosīla.* (JF); *I tō, kadē sān, manē imēt je tokālo.* (D); *Jubāv je imēla pismēno lj.* (D); *Mōj sūsēd je zrūšīl prēzid* (D); *a ōn je*

vatskoga jezika više v. u Lukežić 1998: 129–132; Vranić 2005: 297–302; Lukežić 2012: 33, 229, 236, 239, 242, 244. O situaciji u kastavskim govorima više v. u Moguš 1994: XXIV; Vranić 2005: 300; Vranić 2017: 246.

<sup>45</sup> U objema se zbirkama nalazi pjesma naslovljena *Daž* u kojoj se pojavljuju imenice *gurla* i *suza* u I jd. U starijoj inačici, u zbirci *Jubav od furešta*, nalazimo te primjere s gramatičkim morfemom *-on*, a u novijoj su inačici, u zbirci *Dih*, zabilježeni oblici *gūrlun* te *sūzūn*.

<sup>46</sup> O oblicima zamjenica specifičnima za sjeverozapadne čakavske govore više v. u Lukežić 1998: 105–107; Lukežić 2012: 230, 236. O postojanju nekih od tih zamjeničkih oblika u kastavskoj čakavštini v. u Vranić 2017: 243.

<sup>47</sup> Više o tome v. u Lukežić 2012: 230.

<sup>48</sup> Više o tome v. u Lukežić 2012: 243. O ovjerama takvih oblika u kastavskim govorima v. u Vranić 2017: 243.

<sup>49</sup> Više o tome v. u Lukežić 2012: 243.

<sup>50</sup> Više o tome v. u Lukežić 2012: 230. O potvrdi te pojave u kastavskoj čakavštini v. u Moguš 1994: XXV.

<sup>51</sup> Više o tome v. u Lukežić 1998: 103–104.

*pòbegāl* (D) itd. Ovjerena su međutim i odstupanja od toga pravila: *Pòc mi je*. (JF); *Š njīn mi je i nīš bīlo lēpo* (D); *Podzīmē je prišlò na brājdu od mōjga tnāla...* (D); *Va sŕce je zavāvēk ostālo* (D); *Za vīdēt mi je ko su pul Lōži* (D); *Rēkāl mi je mūž-besēda...* (D) itd.

U nizu je primjera u analiziranoj građi potvrđena pojava nenaglašenih oblika prezenta glagola 'biti' i 'htjeti' u ortotoničkoj poziciji, na apsolutnome početku rečenice ili sintaktičkoga sklopa, što se također smatra tipičnom značajkom starosjedilačkih sjevernočakavskih govora<sup>52</sup>: *Ćē tvoje sūzi...* (JF); *Će tō bīt dāž?* (JF); *Ćē tvoja vlās...* (JF); *Će tō bīt mrāž?* (JF); *Grād, smò se razumēli?* (JF); *Kāko povēdā, / Ćē dēcu razumēt?* (JF); *Sī sadā kuntēnta?* (JF); *Si prijatelica?* (JF) itd.

Glagolski pridjev radni glagola 'ići' ovjeren je s osnovom š-<sup>53</sup>: *šāl* pr. r. m. jd. (D), *šlā* pr. r. ž. jd., *šlò* pr. r. s. jd. (D). Zabilježen je i specifičan primjer izostanka jotacije dentala *t* u 3. l. mn. prez. glagola 'htjeti' i u rednome broju *tri*<sup>54</sup>: *te* 3. l. mn. prez. (D), *nēte* 3. l. mn. prez. (D), *trētī* N jd. m. (D); kao i proširak osnove *-t-* u oblicima hipokoristika m. r.<sup>55</sup>: *nōnota* A jd. (D), *prēkonōnota* G jd. (D).

### 3. ZAKLJUČAK

Kastavski govori već više od stotinu godina intenzivno privlače pažnju mnogobrojnih domaćih i stranih slavista. Premda su se jezikoslovci ponajviše bavili akcenatskim osobitostima toga tipa govora jer je riječ o najstarijemu naglasnom sustavu zabilježenu na čakavskome terenu, neki su dijalektolozi svoju pažnju usmjeravali i na književno stvaralaštvo pisano kastavskom čakavštinom, uspoređujući izričaj pojedinih autora s podacima dobivenima terenskim istraživanjima. U ovome se radu donosi pregled i raščlamba fonoloških i morfoloških jezičnih značajki potvrđenih u dvjema pjesničkim zbirkama Đurđe Grujičić pisanima čakavskim idiomom, *Jubav od furešta* (1993.) i *Dih* (2018.). Primjenom metodologije temeljene na dijalektološkoj teoriji razlikovnosti, a koja obuhvaća jezične značajke triju hijerarhijskih rangova (alijetete, alteritete te arealne i/ili lokalne značajke) nedvojbeno je dokazano da je idiom kojim se ta autorica služi u analiziranim zbirkama vjeran odraz kastavske čakavštine. Neupitno to potvrđuju primjeri ovjerenih jezičnih značajki različitih hijerarhijskih rangova: iz analizirane su građe ekscerpirana opimljenja sedam općečakavskih jezičnih značajki najvišega razlikovnog ranga, odnosno alijeteta (uporaba oblika upitno-odnosne zamjenice za 'neživo'

<sup>52</sup> Više o tome v. u Lukežić 1998: 101–102.

<sup>53</sup> Više o tome v. u Lukežić 2012: 230.

<sup>54</sup> Više o tome v. u Lukežić 1998: 104.

<sup>55</sup> Više o tome v. u Lukežić 1998: 107–108, a o ovjerama u kastavskim govorima v. u Moguš 1994: XXIV.

ča; primjeri nepreventivne pune vokalizacije slaboga poluglasa; dvojaka zamjena prednjega nazala \**ɛ* vokalima *a* i *e*; dosljedan ekavski refleks jata; naglasni sustav s trima akcenatskim jedinicama (kratkim, dugim i zavinutim akcentom) i nenaglašenim duljinama te starom distribucijom tih jedinica; slabljenje napetosti šumnika koji zatvara slog; poseban oblik pomoćnoga glagola *bit* koji se rabi za tvorbu kondicionala), osamnaest čakavskih jezičnih značajki nižega razlikovnog ranga, tj. alteriteta (rezultati primarne i sekundarne jotacije dentala *d* u skupinama \**dī*, \**dāj*, \**zgi*, \**zgaј*, \**zdi*, \**zdaј*; zadržan dočetni slogovni *-l*; fonetska neutralizacija dočetnoga *-m > -n*; delateralizacija *l̥ > j*; neizmijenjena konsonantska skupina *čr*; šćakavizam; ovjera konsonantskih skupina *šk*, *šp*, *št* u primljenicama; različita moguća razrješenja konsonantskih skupina s inicijalnim *v* nakon redukcije poluglasa; utnuće *v* u konsonantskome slijedu sa sonantom *r* ili samoglasnim *r* u istome ili sljedećem slogu; rotacizam; skupina *jd* u prezentu glagola prefigiranih od glagola \**iti*; zatvaranje kratkoga vokala *o > u* u prednaglasnome položaju; ujednačavanje prijedloga i prefikasa *iz* i *s* u *z*; neproširena osnova u množini imenica m. r.; ništični gramatički morfem u G mn. imenica svih triju rodova; gramatički morfem *-i* u G mn. imenica m. i ž. r.; nejednakost gramatičkih morfema DLI mn. imenica svih triju rodova; okrnjeni oblici infinitiva i glagolskih priloga sadašnjih), te trinaest jezičnih značajki karakterističnih za sjeverozapadni čakavski areal (sjevernočakavska metatoniја; pojava zavinutoga akcenta u slogovima zatvorenima sonantom; djelomično održanje deklinacije nekadašnjih nepalatalnih osnova u G jd. i NAV mn. imenica ž. r. te A mn. imenica m. r.; gramatički morfem *-un* u I jd. imenica i imeničkih riječi ž. r.; uporaba oblika nekih zamjenica (npr. *ki*, *ov*, *ta*, *on*, pokaznih zamjenica složenih s *-ist-*, upitnih zamjenica *kakov*, *ovakov*, *takov*, množinski oblici osobnih zamjenica za 3. lice); infinitiv glagola 'imati' s ekavskim odrazom jata na početku osnove; stegnuti zanijekani oblici prezenta glagola *bit* i *imet*; infinitivna osnova glagola 'htjeti' bez početnoga *h*; okrnjeni oblik *j* u 3. l. jd. prezenta glagola *bit* u poziciji iza riječi koja završava vokalom; pojava nenaglašenih oblika prezenta glagola 'biti' i 'htjeti' u ortotoničkoj poziciji; oblik glagolskoga pridjeva radnoga glagola 'ići' s osnovom *š-*; izostanak jotacije dentala u 3. l. mn. prez. glagola 'htjeti' i u rednome broju *tri*; proširak osnove *-t-* u oblicima hipokoristika m. r.). Premda čakavština kastavskoga tipa nije materinski idiom Đurđe Grujičić, rezultati ovoga istraživanja pokazuju da se ona u zbirkama *Jubav od furešta* i *Dih* dosljedno služi autentičnim, izvornim oblikom toga idioma. Uvidjevši veličinu i snagu uloge književnoumjetničke riječi u njegovanju i promicanju opstojnosti zavičajnih govora, važnoga dijela naše nematerijalne kulturne baštine i tradicije, Đurđa Grujičić svojom je nesvakidašnjom dijalektalnom čakavskom poezijom pisanom kastavskom čakavštinom (koju je sama nazvala originalnom sintagmom: *štrigariji od besed*) ostavila trajni biljeg u čakavskoj dijalektalnoj književnosti.

## BIBLIOGRAFIJA

## IZVORI

- GRUJIČIĆ, Đurđa. 1993. *Jubav od furešta*. Rijeka: Kulturno-prosvjetno društvo "Ivan Matetić Ronjgov".
- GRUJIČIĆ, Đurđa. 2018. *Dih*. Viškovo: Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov".

## LITERATURA

- BROZOVIĆ, Dalibor. 1988. "Čakavsko narječje". *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža": 80–88.
- CRNIĆ NOVOSEL, Mirjana i Ivana NEŽIĆ. 2014. "Pun naručaj nepozabjenih lovranskih besed". *Zbornik Lovranščine. Knjiga 3*. Lovran: Katedra Čakavskog sabora Lovran: 21–37.
- DRPIĆ, Irena. 2006. "Fonološke značajke današnjega govora Kastva". *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 32: 75–85.
- ETEROVIĆ, Ivana. 2019. "Govori Kastavštine u svjetlu dosadašnjih istraživanja". *Slovník kastavskoga govora*. Cvjetana Miletić. Kastav: Udruga Čakavski senjali: 15–97.
- FINKA, Božidar. 1971. "Čakavsko narječje". *Čakavska rič – polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi* I/1: 11–71.
- GRŽINIĆ, Jasna i Arijana STANIĆ. 2010. "Franjo Matetić: *Zvoneća svojni* – prvi čakavski roman u kontekstu jezične analize". *Čakavska rič – polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi* XXXVIII/1–2: 343–377.
- KABALIN, David. 1993. "Predgovor". U: Đurđa Grujičić. *Jubav od furešta*. Rijeka: Kulturno-prosvjetno društvo "Ivan Matetić Ronjgov": 7–10.
- KAPOVIĆ, Mate. 2010. "Naglasak o-osnova muškoga roda u hrvatskom – povijesni razvoj". *Filologija* 54. 51–109.
- KUKURIN, Branko. 2018. "Dva Đurđina zavičaja ili ubi poesis ibi patria". *Dih*. Đurđa Grujičić. Viškovo: Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov": 93–95.
- LISAC, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- LUKEŽIĆ, Iva. 1987. "Čakavština u pjesmama Drage Gervaisa". *Dometi* 17/7–8–9: 587–599.

- LUKEŽIĆ, Iva. 1996. *Trsatsko-bakarska i crikvenička čakavština*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- LUKEŽIĆ, Iva. 1996/1997. "Čakavština u *Basnama* i komediji *Šilo za ognjilo* Matka Laginje". *Zbornik "Ivan Matetić Ronjgov"*, 5. Viškovo: Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov": 123–135.
- LUKEŽIĆ, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Crikvenica: Libellus.
- LUKEŽIĆ, Iva. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 1. Fonologija*. Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada, Filozofski fakultet u Rijeci, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- LUKEŽIĆ, Iva. 2015. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 2. Morfologija*. Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada, Filozofski fakultet u Rijeci, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- MOGUŠ, Milan. 1977a. *Čakavsko narječje. Fonologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- MOGUŠ, Milan. 1977b. "Je li Nazorova čakavska poezija kastavska?". *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* 15: 115–120.
- MOGUŠ, Milan. 1994. "Dijalektološki zapis o Jardasovoj Kastavštini". U: JARDAS, Ivo. *Kastavština: građa o narodnom životu i običajima u kastavskom govoru*. *Zbornik "Ivan Matetić Ronjgov"*, 3. Viškovo: Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov": XIX–XXVIII.
- STOLAC, Diana. 1997. "Jezično bogatstvo Kastavštine". *Zbornik Kastavštine*, 5. Kastav: Općina Kastav: 77–86.
- VRANIĆ, Silvana. 2002. *Govori sjeverozapadnoga makrosustava na otoku Pagu. 1. Fonologija*. Rijeka: Matica hrvatska Novalja.
- VRANIĆ, Silvana. 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za kroatistiku.
- VRANIĆ, Silvana. 2007. "Kostrenska čakavština u pjesmama Katje Šepić Usmiani". *Život, kultura i povijest Kostrene. Zbornik Katedre Čakavskog sabora Kostrena*, II. Kostrena: Katedra Čakavskog sabora Kostrena: 141–154.
- VRANIĆ, Silvana. 2017. "Kastavska čakavština u tekstu *Naš stari grad* Josipa Jurinčića". *Zbornik Kastavštine*, 21. Kastav: Grad Kastav: 241–248.
- ZUBČIĆ, Sanja. 2006. *Akcentatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima (dijakronijski i sinkronijski aspekt)*. Doktorski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- ZUBČIĆ, Sanja. 2017. *Neocirkumfleks u čakavskom narječju*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

## MREŽNI IZVORI

MARMILIĆ, Ana. 2017. "Riječka publika pljeskom ispratila ovogodišnje mikovce: Tri tenora odnijela pobjedu MIK-a 2017.". Rijeka. URL: <https://www.novilist.hr/Sce-na/Glazba/Rijecka-publika-pljeskom-ispratila-ovogodisnje-mikovce-Tri-tenora-odnijela-pobjedu-MIK-a-2017/> (pristup 1. srpnja 2020.).

"Nagrade Grada Kastva". 2011. *Glas kastavski* XIV/58. URL: <https://www.yumpu.com/xx/document/read/15656927/glas-kastavski-58-svibanj-2011-grad-kastav/15> (pristup 1. srpnja 2020.).

SUŠANJ KAPIĆEVA, Vlasta. 2015. *Jubav od furešta*. Rijeka. URL: <https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Lokacije/Knjiznica-Cavle/Iz-Magazina/Jubav-od-furesta> (pristup 1. srpnja 2020.).

## ŠTRIGARIJI OD KASTAFSKEH BESED. ČAKAVIAN DIALECT IN THE POETRY OF ĐURĐA GRUJIČIĆ

IVANA NEŽIĆ  
ROBERTA ŠPOLJARIĆ

### SUMMARY

For over a hundred years, Kastav dialects have been intensively attracting the attention of numerous domestic and foreign Slavists. Although linguists mainly dealt with the accent system of that type of dialect because it is the oldest accent system recorded in the Čakavian-spoken area, some dialectologists focused their attention on literary works written in the Kastav Čakavian dialect, comparing the expression of individual authors with data gathered from field research. This paper reviews and analyses the phonological and morphological linguistic characteristics verified in two poetry collections – *Jubav od furešta* and *Dih* written by Đurđa Grujičić in the Čakavian idiom. The aim of the research is to prove that the language used by the author in these collections indeed belongs to the Kastav type of dialect, applying methodology based on the dialectological theory of distinctiveness that includes the linguistic features of three hierarchical ranks (*alieté*, *altérité*, and areal and/or local characteristics), confirmed in Ekavian Čakavian systems. Although Kastav Čakavian is not Đurđa Grujičić's mother tongue, the research results suggest that in the two analysed dialectal poetry books she consistently used the authentic, original form of that idiom.

### KEYWORDS:

*Čakavian group of dialects, Ekavian dialect, Northeastern Istrian subdialect, dialects of Kastav, Đurđa Grujičić*

